

ДЕКЛАРАЦИЯ НА МОТ
ЗА ОСНОВНИТЕ
ПРИНЦИПИ И ПРАВА В
ОБЛАСТТА НА ТРУДА И
МЕХАНИЗЪМ ЗА
НЕЙНОТО ПРИЛАГАНЕ

*Приета на осемдесет и
шестата сесия на
Международната
конференция по труда,
Женева, 18 юни 1998*

Изд. №....

Наименованията, използвани в публикациите на Международното Бюро по труда, които съответствуват на практиката на Организацията на Обединените Нации, както и представянето на материалите в тези публикации, не представляват изразено мнение от страна на МБТ относно юридическия статус на която и да е страна, зона или територия, относно статуса на нейните органи или определянето на нейните граници. Цитираните статии, проучвания и други подписани текстове изразяват мнението само на своите автори и публикуването им не означава, че МБТ се присъединява към изразените мнения.

Споменаването или неспоменаването на дадено предприятие, търговски продукт или процес не означава изразяване на одобрение или съответно неодобрение от страна на МБТ.

Изданията на Международното бюро по труда могат да бъдат намерени в основните книжарници или в местните клонове на МБТ. Те могат да бъдат поръчани и получени направо, заедно с каталог или списък на новите издания на следния адрес: Publications du BIT, Bureau international du Travail, CH-1211 Genève 22, Suisse.

Отпечатано в България

ПРЕДСТАВЯНЕ

Международната организация на труда прие на 18 юни 1998 г. в Женева *Декларация на МОТ за основните принципи и права в областта на труда и механизъм за нейното прилагане*. По този начин тя даде отговор на предизвикателствата на глобализацията на световната икономиката, които са обект на многократни дебати в самата организация от 1994 г. насам. Макар че глобализацията на икономиката представлява фактор за икономически ръст и последният представлява основно условие за социален прогрес, то фактите потвърждават, че това условие е недостатъчно. Глобализацията трябва да бъде придружена от минимален брой социални правила, основаващи се върху общи ценности, които позволяват на заинтересованите лица да претендират за своята легитимна част от богатствата, за създаването на които са допринесли.

Декларацията изразява стремеж да съвмести грижата за стимулиране на усилията на всички страни, социалният прогрес да придружава прогреса в икономиката, с грижата да се уважава и разбира многообразието на ситуациите, възможностите и предпочитанията на всяка страна.

Първата стъпка в тази насока бе направена в Копенхаген през 1995 г., когато държавните и правителствени ръководители, присъстващи на Световната конференция на високо равнище по социалното развитие поеха ангажименти и приеха план за действие, отнасящ се до “основните права на трудещите се”: забрана на принудителния труд и труда на децата, свобода на сдружаване, свобода на образуване на професионални съюзи и водене на

переговори за колективно договаряне, равенство на заплащането при полагане на равностоеен труд и премахване на дискриминацията при наемане на работа. Върховният орган на Конференцията на министрите на Световната търговска организация през 1996 г. в Сингапур даде повод за още една стъпка: подновяване на ангажиментите на държавите за спазване на основните признати международни норми на труд, припомняне на компетенциите на МОТ при определянето на тези норми и осигуряване на прилагането им, потвърждаване на подкрепата по отношение на дейностите на МОТ за насърчаване на прилагането на тези норми.

Третата стъпка бе направена с приемането на Декларацията. Тя дава решителен принос за постигане на целта, обявена в параграф 54 б) на Програмата за действие, приета от Конференцията в Копенхаген, която се състои в “защита и насърчаване на основните права на трудещите се”, изисквайки от държавите-страни по съответните конвенции на МОТ да ги прилагат пълно, а от другите държави - да държат сметка за обявените в тях принципи.

Съществуващият механизъм за контрол предлага средството за осигуряване на прилагането на конвенциите в държавите, които са ги ратифицирали. Що се отнася до другите държави, Декларацията прави нов, важен принос. Първо, признаването, че страните-членки на МОТ, дори когато не са ратифицирали въпросните конвенции, са задължени да спазват “с добра воля и съобразно Устава принципите, отнасящи се до основните права, които са обект на споменатите конвенции”. Следва въвеждането на единственото по

рода си уставно средство, с което разполага МОТ (а в това се състои и първият аспект на механизма за прилагане, предвиден в анекса на Декларацията), което ѝ позволява да изисква всяка година от държавите, които не са ратифицирали основните конвенции, доклади за постигнатия напредък в прилагането на принципите, заложи в тях.

Накрая, Декларацията надхвърля целите, формулирани в Копенхаген, изразявайки тържествения ангажимент на Организацията да мобилизира своите бюджетни ресурси и своето влияние, за да подпомогне държавите-членки да реализират тези принципи. Този ангажимент ще доведе до световния доклад, който представлява вторият аспект на механизма за прилагане, посочен в анекса. Световният доклад ще предложи едновременно общ поглед върху напредъка, реализиран през четири-годишния период, както в страните, които са ратифицирали основните конвенции, така и в тези, които не са, и база за оценка на ефикасността на разгърнатите действия по време на изтеклия период, както и отправна точка за план за действие за бъдеща подкрепа.

С тази Декларация МОТ поема предизвикателството, отправено от международната общност, приемайки в отговор на глобализацията на световната икономика реален социален минимум на световно ниво. Така тя може да навлезе с оптимизъм в следващия век.

Мишел Хансен
Генерален директор 1998 г.

ДЕКЛАРАЦИЯ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТРУДА ЗА ОСНОВНИТЕ ПРИНЦИПИ И ПРАВА В ОБЛАСТТА НА ТРУДА

Като взе предвид, че създаването на МОТ произтича от убеждението, че социалната справедливост играе основна роля за осигуряването на всеобщ и траен мир;

Като взе предвид, че икономическият ръст е необходимо, но не достатъчно условие за осигуряване на равнопоставеност, социален прогрес и премахване на бедността, потвърждавайки необходимостта МОТ да насърчи и подкрепи силните социални политики, справедливостта и демократичните институции;

Като взе предвид, че МОТ трябва сега, повече от всякога да мобилизира всички свои нормативни средства за действие, средствата за техническо сътрудничество и изследователска дейност във всички области на своята компетентност и по-специално в областта на заетостта, професионалното образование и условията на труд, за да направи така, че в рамките на една глобална стратегия за икономическо и социално развитие, икономическите и социалните политики да се подсилват взаимно с оглед установяването на широко и трайно развитие;

Като взе предвид, че МОТ трябва да обърне специално внимание на проблемите на хората, имащи специфични социални нужди, по-специално безработните и мигриращите работници, да мобилизира и насърчи националните, регионалните и

международните усилия, стремящи се към решаване на техните проблеми и да насърчава ефикасни политики, имащи за цел създаването на работни места;

Като взе предвид, че с цел да се осигури връзката между социалния прогрес и икономическия ръст, гарантирането на основните принципи и права в областта на труда придобива особена важност и значение, давайки на самите заинтересовани възможност да претендират свободно и равнопоставено за справедливо участие в разпределянето на богатството, за чието създаване са допринесли, както и да реализират напълно своя човешки потенциал;

Като взе предвид, че МОТ представлява международна организация, овластена от своя Устав, както и компетентен орган, който приема и се занимава с международните стандарти на труда, и се ползва от всеобща подкрепа и признание по отношение на насърчаването на основните права на труд, като израз на конституционните си принципи;

Като взе предвид, че в ситуацията на нарастваща икономическа взаимозависимост е необходимо бързо да се потвърди неоспоримостта на основните принципи и права на труд, записани в Устава на Организацията, както и да се насърчи всеобщото им прилагане,

Международната конференция по труда

1. Припомня:

а) че присъединявайки се свободно към МОТ, всички нейни държави-членки са приели принципите и правата, обявени в нейния Устав и в Декларацията от Филадельфия и са се ангажирали да работят за

постигането на общите принципи на Организацията с всички сили и средства, и съобразно своята специфика;

б) тези принципи и права са изразени и развити под формата на специфични права и задължения в конвенции, признати за основни, както в рамките, така и извън рамките на Организацията.

2. Декларира, че всички нейни държави-членки, дори когато не са ратифицирали въпросните конвенции са задължени, поради самия факт, че членуват в Организацията, да спазват, насърчават и реализират с добра воля и съобразно Устава, принципите, отнасящи се до основните права, които са обект на споменатите конвенции, а именно:

а) свободата на сдружаване и ефективното признаване на правото на колективно договаряне;

б) премахването на всички форми на принудителен или задължителен труд;

в) ефективното премахване на детския труд;

г) премахването на дискриминацията по отношение на заетостта и по професионален признак.

3. Признава задължението, което се пада на Организацията да подпомага своите държави-членки, в отговор на техните установени и изразени нужди така, че да се постигнат тези цели, използвайки пълноценно уставните, практическите и бюджетни средства, включително чрез мобилизиране на ресурсите и външна помощ, както и чрез насърчаване на други международни организации, с които МОТ има установени връзки, съобразно с Член 12 на нейния Устав¹, да подпомагат тези усилия:

а) предлагайки техническо сътрудничество консултантски услуги, предназначени да насърчат ратифицирането и прилагането на основните конвенции;

б) поддържайки тези от своите държави-членки, които още не са в състояние да ратифицират всички или някои конвенции в техните усилия да спазват, насърчават и прилагат принципите, отнасящи се до основните права, които са обект на споменатите конвенции;

в) подпомагайки своите държави-членки в техните усилия за установяване на климат, благоприятен за икономическото и социално развитие.

4. Решава, че за да може настоящата Декларация да има пълен ефект, е необходимо да бъде създаден надежден и ефикасен механизъм за прилагане, съобразно с условията, уточнени в приложения анекс, който ще се счита за неразделна част на настоящата Декларация.

5. Подчертава, че стандартите в областта на труда не могат да служат за търговски или протекционистични цели и че нищо в настоящата Декларация, и механизма за нейното прилагане не може да бъде използвано за подобна цел; освен това някои относителни предимства в дадена страна по никакъв начин не могат да бъдат поставяни под въпрос поради съществуването на настоящата Декларация и механизма за нейното прилагане.

Анекс

Механизъм за прилагане на Декларацията

1. Основна цел

1. Целта на механизма за прилагане, описан по-нататък е да насърчи усилията, положени от държавите-членки на Организацията с оглед прилагането на основните принципи и права, залегнали в Устава на МОТ, както и в Декларацията от Филадельфия и потвърдени в настоящата Декларация.

2. Съобразно с тази цел, чието естество е стриктно насърчаващо, този механизъм трябва да позволи да се идентифицират областите, в които подкрепата на МОТ, посредством дейностите ѝ, свързани с техническо сътрудничество могат да бъдат полезни за държавите-членки и да им помогнат да приложат тези основни принципи и права. Той не може да замести установените механизми за контрол или да възпрепятства тяхното действие; в следствие на това, особените ситуации, произтичащи от споменатите механизми не могат да бъдат разглеждани или преразглеждани в рамките на този механизъм.

3. Двата аспекта на този механизъм, описани по-долу се отнасят до съществуващите процедури; механизмът за годишно отчитане на прилагането, засягащо нератифицираните конвенции налага само известно преопределяне на настоящите условия за прилагане на Член 19, пара.5 е) на Уставаⁱⁱ; общият доклад трябва да позволи да се оптимизират резултатите от процедурите, въведени в съответствие с Устава.

II. Механизъм за годишно отчитане на прилагането, отнасящо се до нератифицираните основни конвенции

A. Цел и поле на приложение

1. Целта на механизма за годишно отчитане е да даде възможност всяка година да се проследят, посредством опростена процедура, която може да замести четири-годишната процедура, въведена от Административния Съвет през 1995г., усилията, разгърнати в съответствие с Декларацията от нейните държави-членки, които още не са ратифицирали всички основни конвенции.

2. Годишното отчитане всяка година ще обхваща четирите категории основни принципи и права, изброени в Декларацията.

B. Условия

1. Отчитането ще се прави въз основа на доклади, изисквани от държавите-членки, по силата на Член 19, параграф 5 е) от Устава. Формулярите за тези доклади ще бъдат съставени така, че да могат да се получат от правителствата, които не са ратифицирали една или повече от основните конвенции, необходимите информации за всички промени, които евентуално са настъпили в техните законодателства и тяхната практика, държейки стриктно сметка за спазването на Член 23ⁱⁱⁱ от Устава и за установената практика.

2. Тези доклади, така, както са били компилирани от Бюрото, ще бъдат разглеждани от Административния съвет.

3. С оглед представянето на въведение към така компилираните доклади, което би могло да съсредоточи вниманието върху аспектите, заслужаващи евентуално по-задълбочено разглеждане, Бюрото ще може да събира група от експерти, посочени за тази цел от Административния Съвет.

4. Трябва да се предвиди уточняване на действащите процедури за да се позволи на държавите-членки, които не са представени в Административния съвет да му предоставят по най-подходящ начин разясненията, които могат да се окажат необходими или полезни, за да се допълни информацията, съдържаща се в техните доклади по повод техните дискусии.

III. Общ доклад

A. Цел и поле на приложение

1. Целта на този доклад е да предложи обща и динамична представа за всяка категория основни принципи и права, наблюдавани по време на изтеклия четиригодишен период и да послужи за основа за оценка на ефикасността на предложената помощ от Организацията, и за определяне на приоритетите за следващия период, под формата на планове за действие в областта на техническото сътрудничество, имащо за цел именно да мобилизира необходимите вътрешни и външни ресурси за тяхното прилагане.

2. Докладът ще се отнася последователно всяка година до една от четирите категории на основните принципи и права.

Б. Условия

1. Докладът, отговорността за който се носи от Генералния директор, ще бъде съставен на базата на официална информация или информация, събрана и проверена съобразно установените процедури. За държавите, които не са ратифицирали основните конвенции той ще се основава по-специално върху резултатите от годишното отчитане, описано по-горе. В случая, когато държавите-членки са ратифицирали съответните конвенции, той ще се основава по-специално върху докладите, разглеждани по силата на Член 22^{iv} на Устава.

2. Този доклад ще бъде представен на Конференцията с оглед на тристранна дискусия, в качеството си на доклад на Генералния директор. Конференцията може да разглежда този доклад като доклад, различен от докладите, визирани в Член 12 на нейния Правилник и да го подлага на дебат в рамките на едно заседание, което ще бъде посветено изключително само на него или по друг подходящ начин. На административния съвет се пада задачата, на някоя от най-близките си сесии да извлече заключенията от този дебат, по отношение на приоритетите и плановете за действие, които трябва да се приложат във връзка с техническото сътрудничество през следващия четири-годишен период.

IV. Подразбира се, че:

1. Административният съвет и Конференцията трябва да бъдат уведомени за допълненията и измененията в техните съответни Правилници, които биха били необходими за да се приложат предходните разпоредби.

2. Конференцията трябва при настъпване на подходящ момент да преразгледа в светлината на придобития опит функционирането на този механизъм за прилагане, за да се провери, дали той е изпълнил по подходящ начин обявената обща цел в част I по-горе.

Предходният текст представлява текстът на Декларацията на МОТ, отнасяща се до основните принципи и права в областта на труда и механизма за нейното прилагане, която надлежно е приета от Общата Конференция на Международната Организация на Труда на нейната осемдесет и шеста сесия, която се проведе в Женева и която беше закрыта на 18 юни 1998 г.

В уверение на това, подписите си поставиха в деветнадесетия ден на юни 1998:

Председателят на Конференцията,
Жан-Жак Екслен

Генералният директор на
Международното Бюро на Труда.
Мишел Хансен

ⁱЧл. 12.

-
1. МОТ сътрудничи в рамките на този Устав с всички общи международни организации, натоварени да координират дейностите на специализираните международни правителствени организации, и със специализираните международни правителствени организации, които имат задачи в сходни области.
  2. МОТ може да взема всички подходящи мерки, за да могат представители на международните правителствени организации да участват в нейните разисквания без право да гласуват.
  3. МОТ може да взема необходимите мерки, за да се консултира, ако сметне това за желателно, с признати неправителствени международни организации, включително и с международни организации на работодатели, на трудещи се, със земеделски и кооперативни организации.

4.

ⁱⁱ Чл. 19, пара 5 е)

Ако дадена конвенция не получи одобрението на властта или на властите, в компетентността на които са въпросите, които урежда, държавата - член на Организацията, няма никакво друго задължение, освен да представи през определени периоди по решение на Административния съвет на Генералния директор на МБТ доклад за състоянието на своето законодателство и на практиката си по въпросите, които са предмет на конвенцията, като уточнява в каква степен са изпълнени или възнамерява да изпълни разпоредбите на конвенцията по законодателен или по административен път, чрез колективни трудови договори или по всякакъв друг начин, както и да посочи трудностите, които

възпрепятстват или забавят ратификацията на съответната конвенция.

iii Чл.23

1. Генералният директор представя на най-близката сесия на Конференцията резюме от информацията и докладите, които са му били изпратени от държавите-членове на организацията, съобразно чл.19 и чл.22
2. Всяка държава - член на Организацията, изпраща на признатите представителни организации по чл.3 копие от информацията и докладите, представени на Генералния директор, съобразно чл.19 и 22.

3.

iv Чл.22

Всяка държава-член на Организацията, се задължава да представя на Международното бюро на труда годишен доклад относно взетите от нея мерки за изпълнение на конвенциите, към които се е присъединила. Тези доклади се изготвят по форма и съдържат данни, определени от Административния съвет.